

Βασιλι Καντινσκι, όπως λεμε αφηρημενη τεχνη

## **Σαν σήμερα, 4 Δεκεμβρίου 1866, γεννήθηκε ο καλλιτέχνης που όρισε την αφηρημένη τέχνη με το έργο του**

Κείμενο: [Αργυρώ Μποζώνη](#)

Email: [abozoni@elculture.gr](mailto:abozoni@elculture.gr)

*«Οι μεγάλοι μου πίνακες γεννιούνται σιγά – σιγά μέσα στην καρδιά μου»*

Οι **συναρπαστικές** του **εικόνες** αφηγούνται **το παιχνίδι της ζωής**, την περιπέτεια, τη χαρά, τη θλίψη, τον άνθρωπο κατακερματισμένο μέσα στη **δίνη των γεγονότων**. Είναι μια ζωγραφική που απεικονίζει την πραγματικότητα με **πολυδιάστατη** προσέγγιση, ρεαλισμό, χιούμορ, φαντασία και προπάντων **«αυτοσχεδιασμό»**, τίτλο που έδωσε ο ζωγράφος σε αρκετούς πίνακές του.

Ο ζωγράφος και θεωρητικός τη τέχνης, ένας από τους μεγαλύτερους καλλιτέχνες του 20ού αιώνα που **όρισε την αφηρημένη τέχνη** με το έργο του ήταν το **μοναδικό παιδί** μιας **εύπορης οικογένειας** και γεννήθηκε στη **Μόσχα το 1866**. Ο πατέρας του ήταν έμπορος τσαγιού και όταν η οικογένεια μετακόμισε στην Οδησό, ο μικρός Βασίλι έζησε τον χωρισμό των γονιών του και την ανατροφή του ανέλαβε η θεία του.

Στα **μαθητικά** του χρόνια έκανε ιδιαίτερα μαθήματα μουσικής, ζωγραφικής και σχεδίου ενώ στα 20 του χρόνια πήγε στη **Μόσχα** για να κάνει **σπουδές νομικής και οικονομικών** ενώ παράλληλα **ζωγράφιζε αδιάλειπτα**. Λίγα χρόνια αργότερα έγινε **μέλος της Ένωσης Νομικών** ενώ ήταν υποψήφιος Λέκτορας στο πανεπιστήμιο της Μόσχας.



The Blue Rider (Der Blaue Reiter), 1903

Στο να ακολουθήσει καριέρα **καλλιτεχνική**, συνετέλεσαν κυρίως **δύο γεγονότα**: η **έκθεση των Γάλλων ιμπρεσιονιστών στη Μόσχα** και η παρουσίαση του έργου **Λόεγκριν** του **Ρίχαρντ Βάγκνερ** στο **Βασιλικό Θέατρο της Μόσχας**. Όμως ο Καντίνσκι δεν παρέλειπε να λέει πως «ο πατέρας μου, μου επέτρεπε με **ασυνήθιστη υπομονή**, να ακολουθήσω τα **όνειρα** μου και να κάνω το **κέφι** μου σε όλη μου τη ζωή. Οι **γραμμές** αυτές θα πρέπει να είναι **οδηγός** για όσους γονείς προσπαθούν να **αποτρέψουν**, και συχνά με τη **βία**, τα παιδιά τους -και κυρίως τα **προικισμένα**- από τις **αληθινές τους κλίσεις** κάνοντας τα **δυστυχημένα**».

Κάτι που γνωρίζουν λιγότεροι από αυτούς που αγαπούν το έργο του είναι πως πριν αποφασίσει να πάει στο Μόναχο, στο καλλιτεχνικό κέντρο της Ευρώπης τότε, είχε ήδη ξεκινήσει να εργάζεται σε ένα **εκτυπωτικό εργαστήριο** της πόλης, **πειραματιζόμενος** με σχέδια που θα διακοσμούσαν **κουτιά για σοκολατάκια**. Μόλις 2 χρόνια αργότερα, οι **πειραματισμοί** του Καντίνσκι θα έχουν ήδη δημιουργήσει **μία σειρά από υπέροχα χαρακτηριστικά, ξυλόγλυπτα και λιθογραφίες**, πρώιμα, πλην τέλεια δείγματα, του **μεγαλείου της τέχνης** που θα γεννούσε. Κάθε ένα από αυτά τα έργα αντιπροσωπεύει αυτό που λέει και ο τίτλος της έκθεσης – έναν **ανεξάρτητο μικρόκοσμο** – και πρακτικά την **αντανάκλαση** της ματιάς του Καντίνσκι, μια **ξεκάθαρη δήλωση** του για το πώς έβλεπε τη ζωή και τον κόσμο. Τα έργα εκτέθηκαν πριν από λίγα χρόνια με τίτλο “**Kleine Welten**” (μτφ: “Μικροί Κόσμοι”) στο Μουσείο του Σπρίνγκφιλντ.



Small Worlds IV (Kleine Welten IV), MoMA

Στο **Μόναχο** ο **Καντίνσκι** βρίσκει χώρο για να κάνει τη δική του καλλιτεχνική δήλωση για το πώς έβλεπε τη ζωή και τον κόσμο και να δημιουργήσει τη δική του παρτιτούρα παίζοντας με τα χρώματα και τις φόρμες σαν νότες μουσικής, με εκείνον ως συνθέτη να αναζητά μέσα από την ποικιλομορφία της παρτιτούρας να αποδώσει τις αντιθέσεις, τη συνύπαρξη, εντάσεις ή αρμονία. Στο **Μόναχο** συναντά τους καλλιτέχνες της **Απόσχισης** στην ομάδα **Sezession**, η οποία συσπείρωνε καλλιτέχνες που ακολουθούσαν διαφορετικές τεχνοτροπίες. Αποτυγχάνει στις εξετάσεις του στην **Ακαδημία του Μονάχου**, αλλά παρακολουθεί μαζί με τον **Πάουλ Κλέε** τα μαθήματα του σπουδαίου δασκάλου **Φραντς φον Στουκ**.

Η συντηρητική και ακαδημαϊκή καλλιτεχνική σκηνή του **Μονάχου** τον έκανε να ασφουκτιά έτσι το **1901** ίδρυσε την ένωση **Phalanx** και οργάνωσε την πρώτη έκθεση έργων δικών του καθώς και άλλων καλλιτεχνών που μέχρι τη διάλυσή της,

το 1904, παρουσίασε συνολικά **δώδεκα εκθέσεις**, μέσα από τις οποίες αναδείχθηκε το έργο συμβολιστών, μετα-ιμπρεσιονιστών και καλλιτεχνών της **Αρ Νουβό**.



Πάουλ Κλέε (αριστερά) και Βασίλι Καντίνσκι, δυο παντοτινοί φίλοι



Murnau train et château, 1909

Η καλλιτεχνική του δραστηριότητα αντιμετωπίστηκε με **αδιαφορία, λαιδορία και εχθρότητα**, αλλά ο Καντίνσκι **επέμενε** στη θεμελίωση μιας **νέας τάξης πραγμάτων στην τέχνη**, στη βάση νέων **αρχών**. Παίρνει μέρος στα **φθινοπωρινά** και τα **ανεξάρτητα σαλόνια** του Παρισιού και εκεί έρχεται σε επαφή με **εκπροσώπους των κινήματων του φοβισμού και του κυβισμού**. Αρχίζει να ολοκληρώνει έργα που χαρακτηρίζονταν από **μεγάλες επιφάνειες έντονων χρωματισμών και αντιθέσεων**, που απομακρύνονται από το αναπαραστατικό στοιχείο και είναι περισσότερο **αφηρημένα**. Τον **Ιανουάριο του 1909** ίδρυσε τη «**Νέα Ένωση Καλλιτεχνών**», προσελκύνοντας καλλιτέχνες όπως ο **Πικάσο** και ο **Μπρακ** ενώ αργότερα μαζί με το ζωγράφο **Φραντς Μαρκ**, σχεδίασε την έκδοση ενός βιβλίου, με τίτλο **Γαλάζιος Καβαλάρης** (Der Blaue Reiter) στο οποίο εξέθετε τις νέες κατευθύνσεις στην τέχνη.

Στις **18 Δεκεμβρίου 1911** οργανώθηκε η **πρώτη έκθεση της ομάδας του Γαλάζιου Καβαλάρη** με συμμετοχή του Καντίνσκι, του Μαρκ, του Αουγκούστ Μάκε, του Ρομπέρ Ντελωναί και άλλων, ενώ δημοσιεύθηκε η πραγματεία του «**Για το Πνευματικό στην Τέχνη**». Στα μάτια του όλες οι τέχνες προσέγγιζαν το **αφηρημένο**, ενώ οι αντιλήψεις του για το χρώμα και τη δομή θα οδηγούσαν σε μία «**καθαρή ζωγραφική**», μία **ανάμειξη χρώματος και φόρμας** όπου το καθένα υπάρχει **ξεχωριστά** αλλά και **μαζί**, σε μία **κοινή ζωή** που ονομάζεται **εικόνα** και προκύπτει ως εσωτερική αναγκαιότητα. Ο «**Γαλάζιος Καβαλάρης**» όπως ονειρευόταν ο Καντίνσκι ήταν ένα κίνημα-έκκληση για μία **πνευματική αναγέννηση** σε όλες τις μορφές τέχνης.



The Cow, 1910



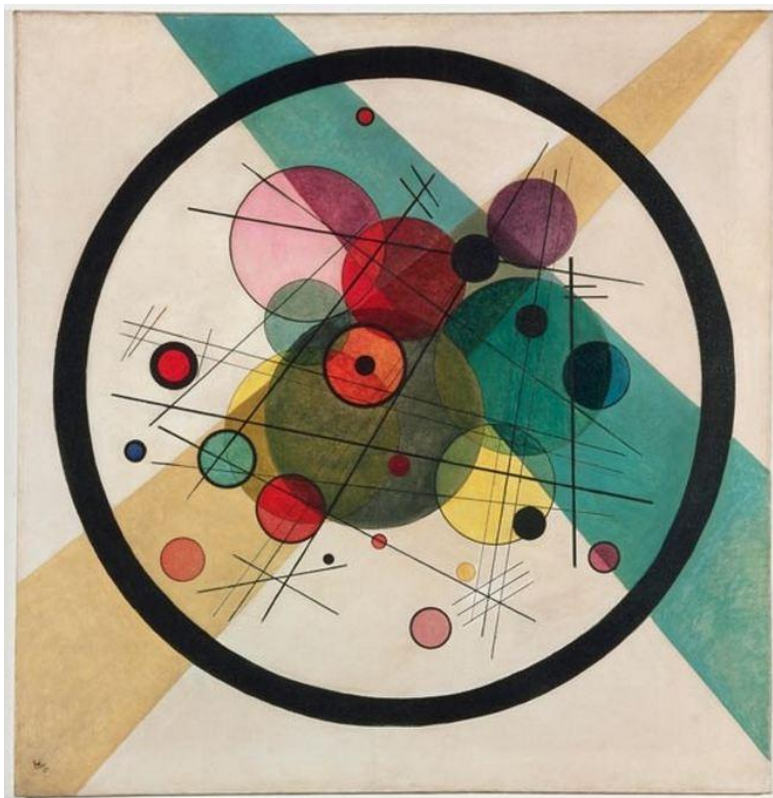
Lyrisches, 1911

Ο **Καντίνσκι** δεν έχει χάσει ποτέ μέχρι την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα την επαφή του με τη Μόσχα και τις καλλιτεχνικές εξελίξεις που διαδραματιζόνταν εκεί, όπως τη σύνδεσή του με τα μέλη του **Γαλάζιου Ρόδου**, μίας ομάδας **συμβολιστών** καλλιτεχνών. Επιστρέφει στην **Ρωσία** και μετά την **Οκτωβριανή Επανάσταση** διδάσκει στα **Ελεύθερα Κρατικά Καλλιτεχνικά Εργαστήρια (SVOMAS)** της Μόσχας. Όμως βλέπει τα έργα του να **απομακρύνονται** από τα μουσεία της **Σοβιετικής Ένωσης**, τους συναδέλφους του να είναι σταθερά εχθρικοί και αποφασίζει να φύγει από τη **Ρωσία** ξανά για τη **Γερμανία**.

Ο **Καντίνσκι** δίδαξε στη σχολή **Μπαουχάους**, προσκεκλημένος – όπως και άλλοι διακεκριμένοι καλλιτέχνες της εποχής – του ιδρυτή της **Βάλτερ Γκρόπιους** και κλήθηκε να αναλάβει το **εργαστήριο τοιχογραφίας**, δίδαξε **φόρμα** ενώ η ξεχωριστή διδασκαλία του ήταν εμπλουτισμένη με στοιχεία από προσωπικές του **θεοσοφικές** και **αποκρυφιστικές** μελέτες. Είναι η εποχή της «**ψυχρής περιόδου**» του Καντίνσκι, πρόδρομη της εποχής του «**ψυχρού ρομαντισμού**», τα έργα της οποίας έκανε και αργότερα στο Ντεσάου, όπου δίδασκε στην τοπική σχολή Μπαουχάους.



Fugue, 1914



Circles in a Circle, 1923



Composition 10, 1939

Μετά την εκστρατεία των Ναζί εναντίον του Μπαουχάους και το κλείσιμο της σχολής, ο Καντίνσκι εγκαταστάθηκε στο Παρίσι, στο προάστιο Νείγύ-συρ-Σεν. Εκεί συνδέεται με τους παλιούς του φίλους όπως ο Ντελονέ, ενώ θαυμάζει τα έργα των Χουάν Μιρό, Ζαν Αρπ και του Αλμπέρτο Μανιέλι. Εκεί ζει και εργάζεται απομονωμένος, προχωρώντας σε νέες διαφοροποιήσεις της εικαστικής του έκφρασης αλλά και μία σύνθεση των παλαιότερων ιδεών του. Στα έργα του ακόμα, κυριαρχούν τα λεγόμενα «βιομορφικά» σχήματα, έχοντας ως πηγή έμπνευσης εγκυκλοπαίδειες και εργασίες βιολογίας, όπως τα έργα του Ερνστ Χέκελ (Kunstformen der Natur) ή του Καρλ Μπλόσφελντ (Unformen der Natur).

Πολλά έργα του με την έναρξη του Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου καταστράφηκαν από το ναζιστικό καθεστώς. Όλη η εργασία του στη Γαλλία διασώθηκε. Ο Βασίλι Καντίνσκι, ο καλλιτέχνης που θεμελίωσε την αφηρημένη τέχνη και μπόρεσε να την αποδεσμεύσει από τη φιγούρα, πέθανε στα 78 του χρόνια χτυπημένος από αρτηριοσκλήρωση. Τάφηκε στο Νείγί-συρ-Σεν. Τα έργα του σπάνε ρεκόρ τιμών στις δημοπρασίες και αποτελούν θησαυρό των πιο μεγάλων μουσείων στον κόσμο.